

Masa rotundă
METODOLOGII ȘI TEHNICI MODERNE DE CERCETARE ETNOLOGICĂ.
Ediția a III-a: Documentarea vizuală ca sursă de cunoaștere etnografică

La 4 octombrie 2022, la Chișinău, s-a desfășurat cea de-a III-a ediție a mesei rotunde „Metodologii și tehnici moderne de cercetare etnologică. Documentarea vizuală ca sursă de cunoaștere etnografică”, organizată de Centrul de Etnologie al Institutului Patrimoniului Cultural. Evenimentul face parte din acțiunile planificate pentru desfășurarea proiectului din cadrul Programului de Stat (2020–2023): 20.80009.1606.02 „Evoluția tradițiilor și procese etnice în Republica Moldova: suport teoretic și aplicativ în promovarea valorilor etnoculturale și coeziunii sociale”.

Pe parcursul manifestății științifice s-au ținut 13 comunicări, în care cercetătorii, referindu-se la importanța metodologiilor și tehnicilor moderne de cercetare etnologică cu accent pe documentarea vizuală ca sursă de cunoaștere etnografică, au luat în discuție unele argumente bibliografice asupra domeniului vizat și, de asemenea, și-au împărtășit experiența personală.

Despre rolul fotografiei documentare în cercetările etnografice și importanța recuperării fotografiilor vechi în redarea imaginii oamenilor, a obiceiurilor și a satelor de odinioară, a relatat Ștefan SUSAI, drd. la Institutul de Filologie Română „Bogdan-Petriceicu Hașdeu”, menționând că: „Fotografia devine tot mai mult instrumentul prin care putem reconstitui viața de odinioară [...]. Evenimente din viața satului din a doua jumătate a secolului trecut capătă astăzi, prin intermediul fotografiilor recuperate, o valoare deosebită în ceea ce privește cercetările etnografice”. În virtutea acestor fapte, vorbitorul a propus crearea Muzeului Fotografiei din Republica Moldova, care „ne va ajuta să păstrăm pentru generațiile următoare imaginea unei lumi care se stinge din varii motive”.

Dr. Valentin ARAPU (Institutul Patrimoniului Cultural) s-a referit la interferențele imagologice și etnoculturale, sesizate prin prisma studiilor de istorie orală, în comunitățile rurale de pe Valea Prutului: cazul lui Onisifor Caraman din satul Leușeni, județul istoric Lăpușna, arătând că: „Lumea satului este reflectată prin tradiții autentice, educație patriarhală și valorile timpurilor de odinioară. [...] Imaginea satului este condimentată cu multiple tradiții și obiceiuri locale”.

Aspecte ale cercetării și demonstrării categoriilor de port tradițional de la Crihana Veche, raionul Cahul, pe bază de suport metodologic vizual au fost analizate de către subsemnata Carolina Cotoman în colaborare cu cercetătoarea Raisa Osadci (Institutul Patrimoniului Cultural). În comunicare s-a menționat că pe parcursul investigațiilor de teren, efectuate în mai multe etape la Crihana Veche, raionul Cahul, în componența unei echipe de etnografi de la Institutul nostru și de la Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu” al Academiei Române, am reușit să descoperim vestigiile a patru tipologii de complexe vestimentare tradiționale, care au fost purtate și, la momentul cercetării, se mai purtau, într-o anumită măsură, în localitate. Copierea fotografiilor vechi, ce conțineau informații referitoare la tema vizată, precum și fotografierea în aspect general și în detaliu a pieselor de port atestate, a făcut posibilă ilustrarea compartimentului referitor la portul popular din albumul monografic, dedicat satului și, de asemenea, a servit ca suport pentru concluziile științifice și ca material ilustrativ în demonstrarea realităților etnografice în cadrul diverselor întruniri științifice, seminare, consultații oferite persoanelor, care doreau să învețe cum să confecționeze anumite piese de port tradițional din partea locului.

Aceiași cercetători s-au referit și la elucidarea obiceiurilor de familie de la Crihana Veche, raionul Cahul, axată pe metodologia de documentare vizuală, relatând că, în cadrul cercetărilor de teren, au reușit să participe în mai multe rânduri la desfășurarea obiceiurilor de familie (de naștere, de nuntă, de înmormântare), care au avut loc în sat, realizând numeroase fotografii, care, alături de copiile din colecțiile sătenilor, le-au servit drept suport documentar vizual în examinarea caracteristicilor specifice tradițiilor comunității, în stabilirea structurilor obiceiurilor de familie, precum și în clasificarea tipologică a acestora.

Despre fotografie, ca sursă de cercetare și salvagardare a meșteșugului de realizare a hainelor tradiționale românești pentru sezonul rece, a vorbit cercetătorul științific Ina ISAC (Institutul Patrimoniului Cultural), care a menționat că antropologia vizuală sau multimodală, în subiectul cercetării meșteșugurilor de realizare a hainelor de iarnă,

facilitează sinteza fenomenelor investigate și furnizarea corectă a informației referitoare la diverse aspecte: tehnicile de prelucrare a materiei prime, selectarea acestora prin compararea imaginilor, vizualizarea și transmiterea tehnicilor de croi, de asamblare, de decorare etc.

Metodele de cercetare în antropologia medicală, un domeniu complex și cu abordări contradictorii, a fost luat în dezbatere în comunicarea ținută de dr. Natalia GRĂDINARU (Institutul Patrimoniului Cultural). În comunicare a fost evidențiat faptul că metodele uzitate în cercetările de etnologie medicală pot fi asemănătoare sau echivalente cu cele din științele adiacente: etnologie, antropologie istorică și culturală. Autoarea a elucidat modul în care și-a realizat propriile cercetări în domeniul medicinei populare și metodele aplicate, obținând ca rezultat posibilitatea de a evidenția specificul medicinei tradiționale în context modern (inter)național.

Aspectele referitoare la metodele de modelare a individului în perioada sovietică și rezultatele acestora reprezintă un alt subiect de actualitate, ce are ca scop înțelegerea și prognozarea modului de a proceda a unor cohorte de indivizi. Dr. Adrian DOLGHI (Institutul Patrimoniului Cultural) a analizat oportunitatea aplicării teoriei construcției sociale, propusă de cercetătorii Berger P. și Luckmann T. în lucrarea „Construirea socială a realității: Tratat de sociologia cunoașterii” (Universitatea din California, 1966) în cercetarea copilăriei sovietice.

Cercetătorul consideră că: „Teoria construcției sociale în limitele «neo instituționalismului», aplicată la cercetarea copilăriei în RSS Moldovenească, ne permite să înțelegem în ce mod s-a transformat copilăria sovietică în calitate de fenomen social, susținut de rețeaua instituțiilor formale și neformale, de maturi și copii”.

Alte subiecte importante, discutate în cadrul mesei rotunde, au fost prezentate de dr. Irina CAUNENCO (Institutul Patrimoniului Cultural) și dr. Lucia GAȘPER (Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice) – Problema timpului în etnopsihologie: experiența analizei calitative; dr. Nina IVANOVA (Institutul Patrimoniului Cultural) – Metode vizuale în cercetarea culturii urbane; dr. Nadejda CARA (Institutul Patrimoniului Cultural) – Despre metodele și abordările etnologice contemporane în cercetarea folclorului; dr. hab. Josefina CUȘNIR (Institutul Patrimoniului Cultural) – Metodologia etnoetică ca una dintre noile metodologii în cercetarea etnologică: aspectul iudaic; dr. Diana NICOGLO (Institutul Patrimoniului Cultural) – Unele abordări în cercetarea etnicității, reflectate în literatura artistică; drd. Sorin GRĂJDARI (Institutul Patrimoniului Cultural) – Aspecte teoretice și metodologice referitoare la comerțul din mediul tradițional.

Astfel, discuțiile în cadrul mesei rotunde „Metodologii și tehnici moderne de cercetare etnologică, ediția a III-a: documentarea vizuală ca sursă de cunoaștere etnografică” au confirmat opinia că

documentarea vizuală, combinată cu metoda participativă de cercetare etnografică, asigură obținerea unor rezultate deosebit de valoroase în cadrul studiilor etnologice. Dacă metoda participativă de investigație îi oferă cercetătorului posibilitatea de a observa fenomenul din interior și de a trăi experiența desfășurării acestuia împreună cu participanții locali, fotografiile și materialele video îi permit vizualizarea repetată a imaginilor, observarea acesto-

ra sub alte unghiuri, fixarea momentelor și a detaliilor, ce pot fi analizate pe îndelete. Datorită faptului că imaginile fotografice și cele video, executate pe parcursul investigațiilor etnografice, redau obiecte și circumstanțe reale, acestea reprezintă prețioase surse de documentare.

Carolina COTOMAN

